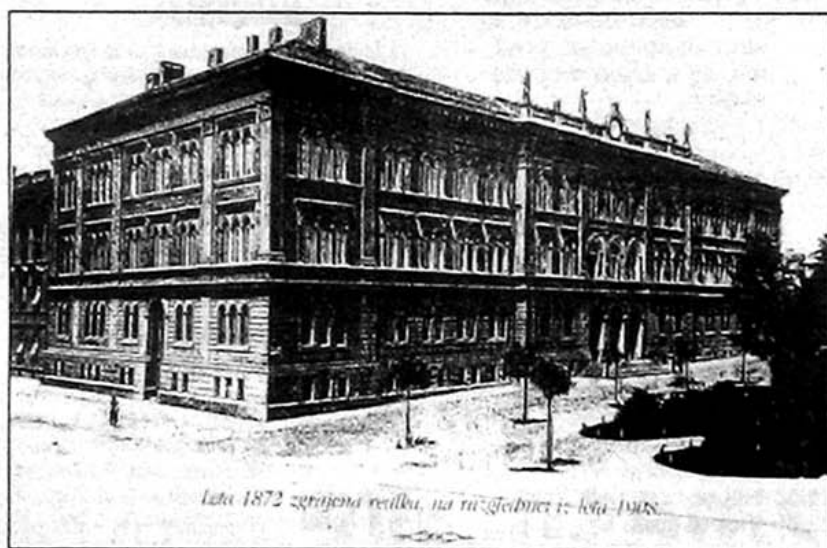


Ob 150 letnici Prve gimnazije

Od realke do gimnazije

2. del - mariborska realka med obema svetovnjima vojnama

Pisec: Roman Mirnik



Mariborska realka na razglednici izpred prve svetovne vojne

šolstva za vso državo sta bili šolnina in vpisnina ponovno odpravljeni, vendar ne za dolgo.

Da bi čimbolj omejili dotok revnih otrok na srednje šole in s tem dajali prostor imenitnejšim stanovom, je oblast spet uvedla plačevanje šolnine (tudi vpisnine) s šolskim letom 1932/33. Odmera šolnine se je ravnala po višini neposrednih davkov staršev, oziroma dijakov samih, če so imeli že lastno premoženje in so morali od njega plačevati davek. Šolnina tudi ni bila enaka za vse razrede, ampak se je stopnjevala tako, da so dijaki od I. do IV. razreda plačevali 100 din, učenci od V. do VI. razreda 125 din, dijaki VII. in VIII. razreda pa 150 din, če so njihovi starši (oziroma sami) plačevali 300-500 din neposrednih davkov. Učenci, katerih starši so imeli manj davkov, so bili oproščeni šolnine. Starši, ki so imeli več otrok v šoli, so plačevali polno šolnino samo za prvega otroka, za vse druge pa le polovico. Za socialno šibkejšje dijake se je položaj zboljšal glede šolnine po letu 1937, ko so bili tega plačila oproščeni vsi, katerih starši so imeli do 800 din neposrednega davka letno. Nekaj dijakov je po različnih kriterijih, ki so vedno obstajali, prejelo tudi državno štipendijo, včasih tudi ustanovo uglednega in humanega pokojnika. V stalnih denarnih stiskah niso

bili samo dijaki, pač pa tudi sama šola. Mestna občina ni hotela več vzdrževati šolskega poslopja. Šolska (prosvetna) uprava je ugotavljala, da so stroški, ki bi jih morala kriti občina (zlasti za učila, fizikalni in biološki ter kemijski kabinet), zelo visoki - okoli 150.000 dinarjev letno. Člani SLS v občinskem svetu so predlagali novo pogodbo med šolsko upravo in občino. Šolska uprava se je predlogu dolgo upirala, občina pa je bila pripravljena nositi le stroške popravila strehe in žlebov. Končno je šolska uprava popustila (pristala na pogodbo) ter odobrila občini za šolsko poslopje letno najemnino v višini 170.000 dinarjev (najemnino plačuje državni erar, in to od 8. oktobra 1928. leta dalje). Na osnovi tega se je tudi mestna občina zavezala, da bo redno skrbela za vzdrževanje poslopja, pitno vodo in razsvetljavo. Prav tako se je občina obvezala skrbeti za šolske klopi, table, stole, mize, omare za knjižnico in učila, obešala za obleko, opremo telovadnice in ravnateljve pisarne. Občina je prevzela tudi stroške za znanstveno in šolsko knjižnico, učne zbirke, vendar le v višini 50.000 dinarjev letno. Državni erar pa je plačeval (poleg najemnine) profesorje, administrativno ter tehnično osebje šole ter kril stroške kurjave in čiščenja najetih prostorov. *

7

Opozarjal je na dejstvo, da je gimnazija že dobila električni priklop (falska elektrarna) za fizikalni kabinet, na realki pa se lahko profesorji in dijaki le pogovarjajo, kako je drugod. Poudarjal je tudi dejstvo, da narodno nasprotni Nemci razmere na šoli s pridom zlorabljajo in se razmeram posmehujejo. Referat je avtor sklenil z opozorilom, da bi posebno v obmejnih krajih, kot je Maribor, šole morale biti vzorne v vseh pogledih.

Šest dni kasneje (20. septembra) je ravnatelj Jakob Zupančič naslovil na mestni magistrat pismo, v katerem navaja podatke o številu vpisanih dijakov v tem šolskem letu ter opozoril, da je število razredov večje kot prejšnje leto (nova sta bila III. b in V. b), prav tako dotedanje ravnateljstvo stanovanje (stanovanje bivšega ravnatelja Roberta Bittnerja) še vedno ni izpraznjeno, zaradi česar je začasna matična učilnica enega razreda v fizikalni učilnici, drugega pa v geografskem kabinetu (drugo nadstropje). Nadalje piše ravnatelj o tem, da V. b razred nima peči, ker je bila prejšnjo zimo prestavljena v veliko geometrijsko risalnico. Nujno potrebno bi bilo v V. b razred postaviti železno peč, morda katero izmed onih, ki so bile shranjene v kleti. Mariborski mestni svet je na osnovi ravnateljvega dopisa sklenil, da peč oskrbi mestna občina, v omenjeno učilnico pa jo postavi mestni stavbni urad. To se je tudi zgodilo.

Leta 1927 je prišlo do pomembne pogodbe med mestno občino in šolsko upravo. 11. Že ob nastanku višje realke (leta 1870) se je mestna občina obvezala nositi vse stroške šolskega poslopja, opremo, čiščenja, kurjavo ter razsvetljavo šole in je zato od šole dobivala polovico šolnine. Po 16. členu vidovdanske ustave je bila na vseh državnih srednjih šolah ukinjena šolnina. Ta je bila včasih pomemben vir za vzdrževanje šol. Na drugi strani pa je lahko bila šolnina velika ovira pri študiju siromašnejših dijakov, če tega in podobnih plačil niso bili oproščeni. Po izenačenju srednjega

Kdo bo zaščitil prodajalke?

Kje je urad za žensko politiko, kje so druge institucije?

Te dni prebiram časopise in vidim podatke, kdaj in kako dolgo bodo trgovine odprte, da bi potrošnikom kar najbolj olajšali nakupe. Odprte bodo ob sobotah do poznih večernih ur, ob nedeljah itd.

Vse lepo in prav! Verjamem, da je med trgovci konkurenca zelo velika in vsak se bori za kupca. Ampak v trgovinah delajo pretežno ženske. Prav za to gre. Prodajalke so po večini tudi matere, gospodinje in žene. Za družino jim že ob normalnem delovnem času ostane bore malo časa, ob sedanjih podaljšanjih časih pa sploh ne. Že to, da morajo redno delati ob sobotah pa tudi ob nedeljah, ko si vsakdo želi, da bi bila vsaj ta dan družina skupaj, a si tega prodajalke ne morejo privoščiti. Tiste, ki so verne, ne morejo zadostiti svoji dolžnosti, ko vendar velja, da je nedelja "gospodov dan", in se naj ne bi delalo. Vprašujem pa tudi, ali jim je s takim delovnim časom okrnjena človeška pravica do prostih dni, čeprav morda imajo med enim in drugim delovnim dnevom zagotovljen tisti minimalni odmor. A kaže, da se nihče bolj zavzeto ne bori za te izredno izkoriščane žene.

Želela bi, da bi vsi tisti, ki imajo možnost pomagati na kakršenkoli način, to pisanje prebrali in pomagali tem, ki si same ne morejo. Morda bi Urad za žensko politiko

skupno s sindikati zmogel kaj storiti, saj ne more biti želja delničarjev po dobičku edino merilo, kajti tu je tudi človek in menim, da je ta največja vrednota. Posebno bi moralo biti prizaneseno materam, saj bo narod potreboval zdrav rod zanamcev, kajti povsod se poudarja, kako zelo je važno, da so starši čim več z otroki, ker se le tako vzgoji deloven in pozitivno naravnani človek.

Roža Gradišnik,
Selnica ob Dravi

Primerjave

Odgovor na pismo Aleksandra Ploja

Seveda smo pri Big Bangu še kako zaskrbljeni, kadar slišimo kritiko na svoj račun, saj se vedno trudimo, da bi bili naši kupci čimbolj zadovoljni in bi se v naše prodajalne še mnogokrat vrli.

Ob kritiki gospoda Ploja pa nas moti več stvari, na katere bi radi tukaj opozorili:

1. Primerjava cen telefonskih aparatov v Avstriji in pri nas je realna samo v primeru, če se primerjajo normalne tržne cene aparatov, ki niso vezane na kakršnokoli sklepanje pogodb s ponudniki telefonskih storitev. Tudi v njegovem primeru je primerjal našo ceno s ceno, ki jo dobi kupec le, če se obveže ostati pri določenem operaterju. Ravno tako bi bilo nepravilno trditi, da je pri nas na primer aparat Siemens S 35 5 x cenejši kot v Avstriji, saj je njegova cena ob sklenitvi pogodbe s Simobilom le slabih 20 tisočakov, v Avstriji pa preko 100.000 tolarjev.

2. Aparat Nokia, ki ga je kupil g. Ploj, je ob nakupu stal nekoliko

VAŠI ODMEVI

manj, kot je omenil v svojem pismu, saj je bila cena dana za več obrovov in so bile k njej prštete tudi minimalne obresti. V vsakem primeru pa je bila cena tega aparata približno 25 odstotkov nižja, kot bi bila cena istega s slovenskim menjem, in je bilo to stranki tudi sporočeno. Možna je seveda nadgradnja telefona z novo programsko opremo, ki stane 7000 tolarjev, kar pa je stranka zavrnila in pri tem grozila z objavo v medijih. Ker smo mnenja, da sam slovenski meni ni vreden tolikšnega doplačila, kot ga zahteva uradni slovenski distributer za Nokia, prepuščamo odločitev o tem strankam. Večina se jih je do zdaj odločila za aparat z menjem v praktično vseh večjih svetovnih jezikih razen slovenskega.

3. Navedba, da smo ga napotili na tečaj italijanščine, je seveda milo rečeno absurdna, predvsem pa popolnoma neresnična.

Zavedamo se, da ob več kot milijon kupcev, ki kupujejo v naših trgovinah vsako leto, ne moremo ustreči prav vsem, čeprav bi si to nadvse želeli. Z veseljem sprejemamo vsako kritiko in če se izkaže za upravičeno, bomo storili vse, da povrnemo zaupanje stranke.

Ravno tako pa bi si seveda želeli, da ne bi bili deležni neargumentiranega in neupravičenega kritiziranja, ki včasih že rahlo spominja na nelojalen konkurenčni boj.

Direktor Bofex d.o.o.
Jurij Schollmayer, univ. dipl. ing.

Stane Jakše

Vrnitev

33

Voda! S težavo si obližem spodnjo ustnico, ko še, tako daleč v stran, zaslišim: "Mačeeek, zdrži!"

Kaj naj zdržim? Kje sem? In naslednji hip začutim, kako mi nekaj potegne roke navzgor, potem utonem v globoko nezavest.

V daljavi zatrobi ladja. Verjetno je Leova prekoceanka, pomislim in se čudim, kje sem se znašel, kaj se je sploh zgodilo. S težavo odprem oči. Sem v nekakšni preveč zatemnjeni sobi. Skozi priprta lesena polkna je videti, da je zunaj dan. Ležim na udobni postelji. Z nočne omarice začutim vonj ugasnjenih cigaretnih ogorkov. Kako dolgo sem že sobici? Šele zdaj se spomnim zadnjih trenutkov, preden sem izgubil zavest.

Ko sem je potegnilo za roke, je nekdo verjetno prerezal vrvi, privezano na revolver, ki je tako grozno strmel vame. Nekdo me je torej rešil. Toda kdo in zakaj? Kaj me še čaka, ali so spremenili taktiko, me bodo še naprej mučili? Kdo je sedel ob moji postelji in kadil? Z roko sežem po ogorku v pepelniku, da vidim kakšne znamke so bile cigarete. Marlboro. Po trobljenju ladje sodeč sem nekje ob morju. Poskušam se dvigniti, da bi prilezel do okna in vsaj približno ugotovil, kam za vruga so me odvedli. Toda telo ne uboga več. Koliko časa sem že brez hrane in vode, koliko časa sem bil v nezavesti?

Še se sprašujem, ko slišim, da se nekdo s pridruženimi koraki približuje vratom, jih nalahno odpre, da mi sij dnevne svetlobe za nekaj trenutkov zaslepi oči. Ko se vrata potem počasi zaprejo in se oči spet prilagodijo polmraku, ostrmim. Saj ni mogoče! Kaj se je zgodilo? Ali so me nezavestnega prepeljali v celjski nočni klub?

Pri vratih prepoznam žensko, ki sem jo imel za kurbo, ki sem se pred nekaj meseci z njo ljubil. To je Rusinja Lilijana, lepota iz nočnega kluba, tista Lilijana, ki se mi je predala in sem se ji jaz predal iz sle po ženski, iz hrepenenja po tistih nežnih ročicah, po sočnih ustih. Toda kako se je usoda poigrala, že spet jo vidim! Čeprav še nisem bil dodobra pri sebi, sem vedel po cigaretnih ogorkih z odtisom rdečila za ustnice na filtru cigarete, da je na stolu pri mojem zglavju morala sedeti ženska.

"Dobro jutro, Maček!" veselo zažvrgoli, ko se približa postelji.

"Dobro jutro!" ji s težavo odgovorim. "Lilijana, od kod pa ti tukaj?" jo osuplo pogledam v še vedno žareče in mile rjave oči.

"Jaz bi te morala vprašati, kaj počneš v Vladivostoku? Kaj te je sploh prignalo sem?" me z nasmehom vpraša in me nežno poboža po verjetno glavi. Ko ji vrnem nasmeh in se kot ponavadi z levico, kot da bi mi bilo nerodno, popraskampo bradi, začutimže pravo stmišče. Um se mi začne počasi bistriti in začnem se zavedati, kje sem, predvsem pa s kom sem, in popolnoma nič mi več ni jasno. Zato jo urno nežno primem za roko in potihoma vprašam: "Povej mi, prosim, kako sem prišel v to sobo? Ali se je pištola sprožila, ali si bila to res ti, ko se mi je zdelo, da sanjam, ko v tisti votlini nisem mogel niti sekunde več stati na prstih?"

"Le počasi, Maček! Najprej povej, ali boš lahko vstal! Čas je že, da nekaj pojesh, kajti bratranec mi je rekel, da si bil že takrat, ko te je Boris pripeljal, zelo izčrpan!"

"Kakšen bratranec neki?" jo zopet vprašam.

"Ne sprašuj kar naprej, temveč odgovori! Ali ti prinesem hrano v posteljo ali pa pojdeš v jedilnico? Veš, deset ur si spal. Ko smo te ob enih zjutraj prinesli v to sobo, si bil bolj mrtev kot živ. Vedela sem, da tudi uspavalo naredi svoje, posebej še zato, ker smo ti ga vbrizgali naravnost v žilo. Moram ti pa reči, da si imel veliko srečo. Poklical me je namreč po telefonu in mi povedal, da imajo spodaj nekega trmastega Slovenca, ki bo očitno naredil samomor.

Marš naj bo!

Je Mariboru vseeno?

Zofijini ljubimci, neodvisna iniciativa s humanistično vizijo, z zaskrbljenostjo gledamo na dogajanja ob zapletih z možno ukinitvijo Marša, ki po programu sodeč, zdaj prav zaradi dramatičnosti situacije doživlja novo kreativno preobrazbo. Ob večini vidikov, ki so bili ob sodnem postopku o lastništvu Marša že navedeni v javnosti, se čutimo dolžne predvsem poudariti, da je mariborski študentski radio v svojem desetletnem delovanju obstal kot skorajda edini povsem samostojen civilnodružbeni medij v mestu, zato bo njegova morebitna ukinitve pomenila tudi krepko zausnico vsem civilnodružbenim interesnim skupinam, ki so na njem vselej naletela na (največkrat) edina odprta vrata.

V resnici je prav neverjetno in zmerom znova strašljivo, kako malo je samemu mestu mar za ohranitev vsaj minimalnih alternativnih, kritičnih in intelektualnih impulzov, ki jih s sabo prinašajo heterogene interesne skupine v želji, da bi družbe in kulturno dogajanje bogatile, ljudi pa naredile senzibilne za drugačnost in odprtost. Enkratni prostor za prezentacijo teh impulzov je doslej ponujal Marš. Spomniti želimo, da je tudi študentski časopis Katedra, tedaj prav tako edini neodvisni "intelektualni" tiskani medij, pred sedmimi leti sramotno propadel. Njegovi pogrebi (in ve se, kateri) so takrat v javnosti premeteno postregli z naslednjim lažnim argumentom o njegovi ukinitvi: "Današnji časi so takšni, da ni več potrebe po kritičnem časopisu takšnega kova." Se bo zgodba ponovila in ali bo k njej znova pripomogla indiferenca širše javnosti? Mestna občina Maribor ima nedvomne in hvalevredne

zasluge za to, da radio še sploh obstaja, zato bi zlasti v tem delikatnem trenutku pričakovali, da ne bo dovolila nadaljnega stampeda izganjanja pobud in idej civilne družbe.

Zofijini ljubimci, ki se že četrto leto vsak teden pojavljamo na Maršu z željo, da bi vzpodbujali interes za humanistiko in še zlasti filozofijo, bi ukinitve radia doživeli na lastni koži. Pomenila bi namreč ustavitve dela naših aktivnosti. Mesto bi se moralo zamisliti nad tem, kateri mediji in kateri vzvodi v njem so sploh še tisti, ki omogoča prezentiranje humanističnih in družboslovnih vsebin. Bi lahko kdo našel, kateri časopisi objavljajo družbenokritične, teoretske in druge refleksije, ali navedel kakšen drug medijski prostor, v katerem bi bilo kaj takšnega zaželeno? Radi Marš nam to omogoča!

Ker sta tako mesto kot univerza deklarativno zainteresirana za vzpodbujanje produkcije humanističnih vsebin ali humanistike sploh, katere manko je v Mariboru, ki ga imajo za triumf tehnokratske pameti in kraj izgubljenih priložnosti, že večkrat izpričan, se zato retorično sprašujemo: kako zelo iskreno je prizadevanje za mariborsko humanistiko še zlasti v študentskih okvirih, če jo onemogočamo prav pri njenih koreninah? Glede na središčni pomen radia Marš in njegove osrednje civilnodružbene vloge v mestu bi zato od MO Maribor pričakovali, da bo z ustreznimi pravnimi akti posegla v nastali spor in rešila radio pred morebitno ukinitvijo. Verjamemo, da se skupaj z nami zaveda, da Marš v Mariboru vsi preprosto potrebujemo. Ne dovolimo, da bi se tega zavedeli šele, ko bi ga pogrešali!

Zofijini ljubimci, neodvisna iniciativa s humanistično vizijo:

Boris Vezjak, Friderik Klampfer,
Andrej Adam, Irena Vekić